

IN MEMORIAM

Ferran Pereira López

(21.01.1950 – 22.07.2012)

(Fotografia: Antoni Serra, UB)

En Ferran Pereira López, Professor Emèrit de la Universitat de Barcelona, va néixer en aquesta mateixa ciutat el 21 de gener de 1950 i hi va morir, a l'edat de 62 anys, el 22 de juliol de 2012, després de lluitar més d'un any contra un càncer molt agressiu que va aconseguir llevar-li la vida en el seu moment més dolç.

La seva infantesa i la seva joventut van estar lligades al barri d'Horta on estudià a l'escola Sagrada Família (SAFA), instal·lada en una antiga casa senyorial del carrer de Peris i Mencheta. Va cursar els estudis universitaris a la Universitat de Barcelona doctorant-se en Biologia el setembre del 1981 defensant l'estudi «*Contribución al estudio de los moluscos gasterópodos prosonbranquios*», dirigit pel Dr. E. Gadea. El 1974 va ser «Professor No Numerari (PNN)» del Departament de Biologia Animal de la Universitat de Barcelona i

professor de Ciències Naturals de SAFA fins al 1984, any en què va aconseguir la titularitat a la Universitat de Barcelona. El 1980 va ser membre del comitè organitzador del «II Congreso Nacional de Malacología» celebrat a Barcelona.

Fou un bussejador experimentat des del 1976 i un enamorat de la mar, a la qual va dedicar la vida científica. Va fer més de 4.000 immersions amb escafandre autònom i 28 a gran profunditat amb mescla de gasos (trímix). La seva professió i vocació van portar-lo a dur a terme activitats investigadores i docents en diferents projectes a l'Amèrica Llatina. Expert en l'avaluació i gestió ambiental dels recursos marins, va especialitzar-se en els esculls artificials impartint cursos a Catalunya, Perú, Colòmbia, Xile i Mèxic. Aquestes cooperacions són un clar testimoni de la seva visió oberta,

l'interès i la curiositat per tot allò que empenia. Fou Director Científic de la «1ª Reunión Europea de Administraciones y Expertos en Arrecifes Artificiales» celebrada a Barcelona el 2002.

Tot i que no era un gran amant d'escriure articles, sinó de parlar cara a cara dels problemes de la pesca, va participar en la redacció de 5 llibres, va publicar 30 articles científics i va redactar 12 informes científics per a la Generalitat de Catalunya, l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional, el Ministeri de Medi Ambient de Colòmbia i la Universitat Catòlica de Xile, entre d'altres. Va ser director (en la seva major part) i membre investigador de 31 projectes d'investigació amb empreses i administracions tant de Catalunya com de diversos països sud-americans en temàtiques referides a l'aqüicultura marina, com són la gestió i el control d'invertebrats marins i l'ús dels esculls artificials. Relacionat amb aquest àmbit, va impartir uns 30 cursos específics d'aquestes temàtiques, va donar 56 conferències en diversos països i va participar en 35 congressos i simposis sobre les problemàtiques de la mar.

Va dirigir 9 Tesi Doctorals, 3 Tesis de màster, 2 DEA i una Tesis de llicenciatura. A més, va supervisar diversos estudis, entre els quals destaca el de M. Carme Alós Calvo, «El portal per a l'aprenentatge de la Biologia adreçat a la diversitat: desplegament de l'àrea de Zoologia», que es pot consultar a <http://www.xtec.cat/sgfp/licencies/200203/resums/calos.html> i a <http://internetaula.ning.com/profile/MaCarmeAlosCalvo>.

Membre de 12 societats científiques, va ser membre fundador del «Grupo Ibérico de Estudios del Bentos Marino» i membre del «Grupo de Trabajo de Malacología», que va donar origen posteriorment a la «Sociedad Española de Malacología (SEM)», en la qual va participar activament durant diversos anys. També ha estat consultor científic de l'«Instituto Cuanto (Banco Mundial)», assessor científic *ad Honorem*

del «Ministerio de Pesquería (Lima, Perú)», representant de la Universitat de Barcelona en el conveni de col·laboració amb la Universitat Nacional de Piura (Perú), consultor científic de la «Agencia Española de Cooperación Internacional» i Avaluator Europeu d'Alt Nivel (programa ALBAN).

Extraordinari docent preuniversitari, de la qual cosa puc donar constància, i docent «molt especial» en el món universitari que volia que els alumnes reflexionessin més enllà del temari, la qual cosa no agradava a tots, segons m'han comentat, per com n'és, d'atípic, aquest fet en la docència universitària. Va ser una persona amb un gran domini de la paraula, de la qual destaca la ironia i el sarcasme de les seves intervencions, sempre esperades, en reunions departamentals o en altres estaments universitaris.

Escriptor tant de prosa com de poesia, no va publicar mai les seves obres, però, a tall d'exemple, reproduïxo un paràgraf de la seva incompleta autobiografia «Memòries d'un nyu»:

Qui això escriu defuig qualificar-se amb uns pocs adjectius perquè ni podria ni em correspon. Per aquesta feina sempre surten veritables especialistes als funerals. A l'últim que hi vaig assistir n'hi havia de tan bons que et venien ganes de morir-te per tal de sentir –és un dir– un panegíric tan complert en tant poques paraules. Que en som de bons en quant morim! Cap persona no ho pot fer seriosament perquè tots som força més complexos, però si hagués de triar una forma breu que pogués resumir la meua vida no ho dubtaria mai: he estat absolutament feliç.

Descansa en pau, amic meu.

JULI PUJADE-VILLAR*

*Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Animal. Avda. Diagonal, 645. 08028-Barcelona.

Relació de publicacions

- ALÓS, C., CAMPOY, A. & PEREIRA, F. 1982. Contribución al conocimiento de los Anélidos Poliquetos endobiontes de esponjas. *Actas II Simposium Ibérico de Estudios del Bentos Marino, Oekologia aquatica*, 3: 139-159.
- ALÓS, C. & PEREIRA, F. 1989. Estudio de la población de Anélidos Poliquetos de *Posidonia oceanica*. *Posidonia Newsletter*, 2(1): 5-16.
- BALLESTEROS, M., BLAS, M., ESTANY-FARRADSELLAS, J. & PEREIRA, F., 1978a. *Anatomía y morfología animal. I Invertebrados*. P. 57-67. In: *Prácticas de Biología*. CUELLO SUBIRANA, J.; HERNÁNDEZ MARTÍNEZ, M.; JOSÀ LLORCA, J.; MASSEGÚ SOLER, J. & SARQUELLA CANALS, S. (redac.). Ed. Fontalba. Barcelona. 264 p. + 16 lám.
- BALLESTEROS, M., BLAS, M., ESTANY-FARRADSELLAS, J. & PEREIRA, F., 1978b. *Anatomía y morfología animal. I Vertebrados*. P. 68-76. In: *Prácticas de Biología*. CUELLO SUBIRANA, J.; HERNÁNDEZ MARTÍNEZ, M.; JOSÀ LLORCA, J.; MASSEGÚ SOLER, J. & SARQUELLA CANALS, S. (redac.). Ed. Fontalba. Barcelona. 264 p. + 16 lám.
- CUADRAS, J. & PEREIRA, F. 1977a. Invertebrates associated with *Dardanus arrosor* (Anomura: Diogenidae). *Vie et Milieu*, 27(3): 301-310.
- FARIAS, A.; URIARTE, I.; PEÑA, J.; PEREIRA, F. & MESTRE, S. 1990. Efecto de la calidad de la dieta sobre la fisiología del crecimiento de la ostra plana (*Ostrea edulis*). *Iberus*, 9(1-2): 141-146.
- GABRIEL-RAMÍREZ, J., PEREIRA, F. & PUENTES, G. M., 2010. *Tactics used by fishermen of the Wayuu ethnic from the Colombian Caribbean (South America)*. World Small-Scale Fisheries Congress. Bangkok, Tailandia. 3 p.
- MUJICA, A. & PEREIRA, F. 2009. *Larvas de crustáceos decápodos de los fiordos australes de Chile*. Ediciones Universidad Católica del Norte, Coquimbo, 298 p.
- PEREIRA, F. 1977b. Aspectos disquisitivos sobre los conceptos de dialineuria y zigoneuria en los Moluscos. *Publicaciones del Departamento de Zoología (Universidad de Barcelona)*, 2: 39-44.
- PEREIRA, F. 1978. Consideraciones sobre la distribución y el hábitat de *Fissurella nubecula* (Moluscos Gasterópodos Prosobranquios) en las costas catalanas. *Publicaciones del Departamento de Zoología (Universidad de Barcelona)*, 3: 33-38.
- PEREIRA, F. 1979. Sobre un nuevo hábitat de *Diodora graeca* (Moluscos Gasterópodos Prosobranquios). *Publicaciones del Departamento de Zoología (Universidad de Barcelona)*, 4: 19-21.
- PEREIRA, F. & BALLESTEROS, M. 1979. Gasterópodos del litoral mediterráneo español: II. Tossa de Mar, Gerona. *Actas del Ier Simposio Ibérico de Estudios del Bentos Marino*, 1: 223-236.
- PEREIRA, F. 1980a. La fauna del interior de esponjas. *Cuadernos de Biología Marina, Departamento de Biología del Centro de Recuperación e Investigaciones Submarinas (C.R.I.S.)*, 2: 21-24.
- PEREIRA, F. 1980b. *Gasterópodos del litoral Mediterráneo español: IV. Es Caials (Gerona)*. In: *Comunicaciones del Primer Congreso Nacional de Malacología*, 79-84.
- PEREIRA, F. 1980c. Prosobranquios asociados a *Codium vermilara* (Taloftita). *Iberus*, 1: 39-46.
- PEREIRA, F. 1980d. Gasterópodos du littoral de la côte catalane. *Haliotis (Journal de la Société Française de Malacologie)*, 10(2): 175-176.
- PEREIRA, F. 1980e. *Prosobranquios asociados a Codium tomentosum Stackhouse (Talloftita: Cloroficeae)*. *Resúmenes II Congreso Nacional de Malacología, Sociedad Española de Malacología*, p. 52 (no paginat).
- PEREIRA, F. 1981a. Gasterópodos del litoral Mediterráneo español: III. Isla de Faradell (Gerona). *Investigación Pesquera*, 45(1): 175-179.
- PEREIRA, F. 1981b. Sobre los Prosobranquios de las praderas de *Posidonia oceanica*. *Rapport du Congrès de la Commission Internationale pour l'Exploration Scientifique de la Mer Méditerranée*, 27(2): 199-200.
- PEREIRA, F. 1981c. Prosobranquios asociados a *Codium vermilara* (Taloftita: Cloroficeae). *Iberus*, 1: 39-46.
- PEREIRA, F. 1981d. Variabilitat morfo-anatómica del sistema nerviós dels mol·luscs gasteròpodes prosobranquios. Cas de *Fissurella* y *Diodora* (Archaeogastropoda). *Butlletí de la Societat Catalana de Biologia*, 5-6: 207-211.
- PEREIRA, F. 1981e. Aspectos problemáticos del muestreo de Prosobranquios. *Oekologia aquatica*, 5: 65-73.
- PEREIRA, F., 1982a. Endobiontes de *Ircinia fasciculata* Pallas (Porifera). *Actas del Ier Simposium Ibérico de Estudios del Bentos Marino*, 1(1979): 237-246.
- PEREIRA, F. 1982b. Prosobranquios de la biocenosis coralígena. I. Concreciones calcáreas. *Actas II Simposium Ibérico de Estudio del Bentos Marino, Oekologia aquática*, 3: 243-251.
- PEREIRA, F. 1982c. Prosobranquios de los enclaves infralapidícolas. *Actas II Simposium. Ibérico de Estudio del Bentos Marino, Oekologia aquática*, 3: 253-260.
- PEREIRA, F. 1982d. Problemàtica de la reglamentació de l'ús de l'escafandrista autònom a la recerca científica. *Actes de Oceanografia de la mediterrànea occidental, Societat Catalana de Biologia-ICHN*: 34-35.
- PEREIRA, F. & ALÓS, C. 1982. Programa de Bentos «Cap de Creus» II. Interès i perspectives. *Actes de Oceanografia de la mediterrànea occidental, Societat Catalana de Biologia-ICHN*: 35.
- PEREIRA, F. & BALLESTEROS, M. 1982. Gasterópodos del litoral mediterráneo español. II. Tossa de Mar. In: *Actas I Simposio Ibérico Bentos Marino*, 1: 223-235.
- PEREIRA, F. 1983. Sobre la cavidad paleal de los pleurotomariáceos (moluscos, prosobranquios). *Publicaciones del Departamento de Zoología (Universidad de Barcelona)*, 9: 63-72.
- PEREIRA, F. 1985. La inmersió científica. *Tribuna Científica A: El Noticiero Universal*.
- PEREIRA, F., ALÓS, C. & ALVÁ, V. 1985. La protecció dels recursos naturals: el Parc Submarí del Cap de Creus. *Butlletí de la Societat Catalana de Biologia*, 37: 81-86.
- PEREIRA, F. 1988. Bionomía Bentónica del Cap de Creus. I. Metodología. Descripción de las principales estaciones. *Actas del VI Simposio Ibérico de Estudio del Bentos Marino*.
- PEREIRA, F. 1992a. El calor aleja al coral. *Suplemento científico. A: La Vanguardia*.
- PEREIRA, F. 1992b. La pesca submarina. Qui té més raó. *El Punt Diari*.

- PEREIRA, F. 1993a. *Biología de los Moluscos bivalvos*. P. 93-107. In: *Acuicultura Marina: Fundamentos Biológicos y tecnología de la producción*. CASTELLÓ-ORVAY, F. (coord.). Universidad de Barcelona, Barcelona, España. 739 p.
- PEREIRA, F. 1993b. *Arrecifes artificiales*. P. 91-102. In: *Acuicultura Marina: Fundamentos Biológicos y tecnología de la producción*. CASTELLÓ-ORVAY, F. (coord.). Universidad de Barcelona, Barcelona, España. 739 p.

Annex

Com a exemple del seu sarcasme i ironia, a continuació es mostren una carta, adreçada al Secretari del Departament de Biologia Animal, i el temari d'un seminari «novedós» que va presentar després de veure com s'aproven els seminaris al Departament de Biologia Animal. El problema raïa en el fet que els seminaris presentats eren aprovats sense discutir-ne el contingut. Quan en una reunió de departament, després d'aprovar un seminari determinat, va exposar la problemàtica d'aquesta manera d'actuar, va obtenir com a resposta que «si qui impartia el seminari era el mateix professor que el presentava, el seminari es podia aprovar sense cap altre requisit». En Ferran, en desacord amb aquesta situació, va voler posar de manifest l'error d'aquesta situació oferint, en la següent reunió del departament, un programa de seminari que va titular «Meteorología submarina y sus adaptaciones zoológicas», amb el qual exigia el mateix tracte que es donava als altres seminaris. Aquests són els fets exposats, tal com van succeir:

Sr. Secretari del Departament de Biologia Animal:

Conscient de la necessitat de cobrir espais buits en el coneixement de la Zoologia i Ciències auxiliars hom ha decidit aportar, modestament, la seva contribució pel que fa a les relacions entre els fenòmens atmosfèrics i marins i els animals. És en aquest sentit que crec adient presentar un cicle de seminaris diri-

gits al públic universitari i graduat, agrupats sota la denominació de METEOROLOGIA SUBMARINA I LES SEVES ADAPTACIONES ZOOLOGIQUES.

Sigui la present missiva per tal de sol·licitar a la Comissió Docent d'aquest Departament tingui la benevolència d'estudiar i jutjar la viabilitat del que aquí es proposa.

La Meteorologia Submarina és una ciència poc coneguda, i encara menys explicada, no tan sols al territori espanyol sinó arreu del món. És més, mentalitats retrògrades i involucionistes que encara hi ha, pretenen demostrar que tal matèria no pot existir. Cap cosa més lluny de la realitat. La mar és meteòrica i meteorològica en tots els seus nivells i com a medi ambient tal condició influeix radicalment en el procés evolutiu dels animals.

Sabedor, per estudis i per experiències personals al fons del mar, és per que us demano, Sr. Secretari, transmeteu la present sol·licitud a la reunió del dia 20 de novembre, tot independitzant-la del que onomàsticament significa, i procediu a la seva lectura i a la del programa adjunt a fi i efecte d'assabentar al personal.

Aprofito l'avinentesa per a saludar-vos ben atentament.

Prof. F. Pereira

Título del seminario:

METEOROLOGÍA SUBMARINA Y SUS ADAPTACIONES ZOOLOGICAS

Temario

1. La presión. Altas y bajas. Su relación con la profundidad. Los platelmintos como indicadores de grandes presiones.
2. La humedad. El problema de su constancia. Procesos reumáticos en el plancton.

3. Nieblas y neblinas. Fotoluminiscencia abisal antiniebla. Comunicación ultrasónica en cetáceos.
4. Las precipitaciones líquidas. Lloviznas pelágicas. El sirimiri bentónico. Las umbrellas como respuesta adaptativa. Lluvia de peces y ranas.
5. Las precipitaciones sólidas. El granizo o «calamarsada». Lluvia de otros cefalópodos.
6. Meteoros acústicos. El trueno. La aerofagia en cetáceos.
7. Otros meteoros: rayas y centollos.
8. Frontogénesis. Frontolisis. Formación de un frente ocluido. Formación de otro frente ocluido. Formación de varios frentes ocluidos. Formación de un celoma obliterado. Comparación de modelos.
9. Nubes. Cirros noctilucinos. Cúmulos planctónicos.
10. Trombas y tornados. Conchas ciclónicas y anticiclónicas. Conchitas.
11. Fauna de la escarcha. El problema de su sistemática.

El seminari que ell va presentar va haver de ser aprovat de la mateixa manera que ho havia estat l'anterior, la qual cosa, evidentment, va posar de seguida en dubte el procediment que en Ferran ja havia comentat. El departament, incapaç de poder eliminar aquell seminari per procediment estatutari, va tremolar diversos mesos davant la negativa d'en Ferran de retirar-lo (malgrat les pressions d'alguns professors, docents i companys), fins que al final, en una carta, també irònica, adreçada a la Comissió Docent, va informar que no l'impartiria, cosa que va provocar el descans del Consell de Departament.

Benvolgut amic Dr. Bertranpetit (Comissió Docent),

Com ja saps, el passat any vaig presentar un projecte de seminari sota el títol «Mete-

ologia submarina» a aquesta Comissió, a fi i efecte que avalués les possibilitats de dur-lo a terme.

Degut al silenci administratiu i acadèmic, he considerat que l'esmentada Comissió no gaudeix de prou interès pel tema, malgrat que és palès que es tracta de qüestions d'enorme i transcendent importància i significació.

En conseqüència, i profundament decebut i temporalment abatut, us faig saber la meua decisió de retirar la sollicitud, romandre en solitud, a causa que, en virtut, m'heu deixat fotut.

No obstant, aprofito l'avinentesa per comunicar-te que l'esmentat seminari serà presentat a diverses Universitats i Centres de gran renom, evidentment a altres països més sensibilitzats per la meteorologia submarina i més civilitzats en general. El temps i la història donarà a aquesta Comissió la rèplica i a la meteorologia submarina la glòria que, al meu parer, ambdós mereixen.

No vull acomiadar-me sense anunciar-te que possiblement donaré a aquest Departament que tant estimo l'oportunitat de redimir-se del que considero un crim de lesa^() humanitat, permetent-li aprovar un nou seminari que a l'actualitat estic confeccionant.*

Rep una considerable quantitat d'abraçades.

Dr. F. Pereira

Nota Autor: (*) «de lesa» es un arcaisme que el podem traduir com «contra».

Tot això succeí a començaments dels anys noranta i ja forma part de la història i de les curiositats del Departament de Biologia Animal. La seva intervenció va contribuir a canviar la normativa d'acceptació de seminaris al Departament.